

Bokanmälningar

**Bo Sandelin, Hans-Michael Trautwein,
Richard Wundrak:**

Det ekonomiska tänkandets historia

SNS Förlag, Stockholm 1995, 143 s

Något tillspetsat kan det sägas att den svenska universitetsutbildningen i nationalekonomi under senare år har ägt rum i ett doktrinhistoriskt vakuum. Man ägnar på de flesta av landets nationalekonomiska undervisningsinstitutioner ingen eller endast obetydlig tid åt det ekonomiska tänkandets historia. Samtidigt manifesterar sig dock ett växande studentintresse för ämnet, reflekterande en livlig, såväl internationell som svensk, doktrinhistorisk forskning. När nu en lärobok publicerats ges en välkommen möjlighet att möta den latent efterfrågade doktrinhistoriska undervisning.

Boken *Det ekonomiska tänkandets historia* är primärt avsedd för grundutbildningen. För att kunna inrymmas som kurslitteratur på denna nivå har dess omfång begränsats. Ämnets historia täcks in från antiken och fram till nuet. Sandelin, som *de facto* redaktör, står för kap 1-4 om utvecklingen från de äldsta skriftliga källorna över merkantilism och fysiokrati fram till Adam Smith och de senare klassikerna samt kap 7 om ämnets fortsatta utveckling i den nyklassiska huvudfåran. Sandelin har även skrivit bokens nionde och avslutande kapitel som handlar om ämnets heterodoxa riktningar och

belyser dess förändringstendenser ur ett vetenskapsmetodologiskt perspektiv. Wundrak har skrivit kap 5 om socialistisk och marxistisk ekonomi samt kap 6 om den historiska skolan. Trautwein står för kap 8 om den kortsiktiga makroteoris utveckling över Stockholmskolan, Keynes och de moderna utlöparna i keynesianism och monetarism.

Uppläggnings och täckning av ämnet är som synes tämligen konventionell och lik den i de flesta doktrinhistoriska läroböcker. Ett notabelt inslag i nästan varje kapitel är ett avslutningsavsnitt om betydelsefulla svenska bidrag.

I det följande kommenteras boken kapitelvis, avslutat med en mera övergripande bedömning av hur redaktören tacklat de problem han mött i uppgiften att producera en kort, elementär och inledande framställning i ämnet.

I

Inledningskapitlet innehåller avsnitt om i tur och ordning "Antiken", "Bibeln" och "Skolastikerna". I antikavsnittet vittnar ett väl valt citat om att författaren ägnat sig åt ingående studier av "de gamla grekerna", men citatgreppet visar också att

han insett svårigheterna att adekvat referera detta äldre tänkande. Genom att vara sparsam med kommentarerna lämnar han – kanske klokt nog – många svåra frågor obesvarade. Detsamma kan sägas om det likaledes citatfyllda avsnittet om Bibeln. Något störande är placeringen av momentet om Gamla Testamentet. Detta borde, eftersom det behandlar det allra äldsta tänkandet, ha presenterats före avsnittet om den grekiska antiken. Endast momentet om det Nya Testamentet har hamnat på rätt plats, indikerande den tidiga kristendomen som en övergångsfas till medeltidens skolastik.

Många tankelinjer ses flyta samman i det medeltida ekonomiska tänkandet. Utöver idéarvet från den grekiska antiken och de kristna troslärororna anför här även den romerska rättens inflytande, tyvärr dock utan att innebörden närmare berörs. Få av dagens ekonomistuderande torde ha något grepp om den romerska rättens idéer och principer. Författaren borde sålunda mera explicit ha påvisat dess liberala karaktär. Därmed skulle han inte blott ha gett en bättre presentation av det naturrättsliga tänkandet under senare medeltid, utan även bättre kunnat belysa hur detta därefter vidareutvecklades och blev en viktig ingrediens hos Adam Smith. Nu nöjer sig författaren med att framhålla att det spontant normativa synsätt som karakteriserat det bibliska och antika tänkandet även präglade det medeltida. Att detta tänkande därtill begränsades av ett mikroekonomiskt perspektiv lämnas helt implicit. Den föga utvecklade interdependensinsikten i synen på pengarnas roll kunde kanske ha uppmärksammas som evidens om att det ännu under skolastiken var långt till den moderna ekonomiska vetenskapens systemsyn. Sammantaget är kapitlet dock en balanserad skiss av det ekonomiska tänkandets centrala innehåll under milleniet före den moderna tankeutvecklingen som tog sin början med merkantilismen.

I kapitlet om merkantilismen försöker

Sandelin förklara de centrala idéerna på ett för en svensk läsare särskilt tillpassat sätt. Som en presentation av inledningen till det moderna tänkandet är framställningen dock just därför inte helt invändningsfri. Kapitlet är i stort strukturerat efter Eli Heckschers fortfarande, åtminstone hos ekonomer, replipunktsgivande stora verk i ämnet. Det problematiska med denna anknytning till Heckscher är att denne inte främst sökte belysa den ekonomiska teorins historia utan den ekonomiska politikens. Förvisso innefattade merkantilismen för Heckscher ett knippe uppfattningar om olika kausalsammanhang i det ekonomiska livet, men han försökte inte systematiskt se förskjutningar i dessa uppfattningar som framåttänkande steg i den ekonomiska teorins historia. Även om Sandelin inte helt anammar den Heckscherska vinklingen och påpekar att flera av förskjutningarna i det merkantilistiska tänkandet i viss mån föregrep den senare liberala teorin, anför han inget konkret. Cantillon nämns inte ens.

Att framställningen om merkantilismen ger mycket litet om de teoretiska framsteg som faktiskt gjordes före fysiokraterna och Smith, kan inte enbart tillskrivas Sandelins något för starka Heckscheranknytning. En mera adekvat bild av det merkantilistiska tänkandets utveckling på det teoretiska planet har troligen obstruerats också av hans ambition att särskilt lyfta fram specifika svenska bidrag. Lika stor uppmärksamhet ges åt Risings, Nordencrantz, Berch och Christiernin som åt internationellt framträdande representanter som Mun, Petty och Davenant. Man ställer sig också tveksam till att tysken Pufendorf numera exproprieras som en svensk nationalekonom. Trots att han en tid var professor i Lund, skrev han aldrig en rad på svenska. – Av liknande skäl skulle man i svenska filosofkretser kanske kunna räkna Descartes som en av sina främste? – Avsnittet om Pufendorf motiverar Sandelin tillräckligt

genom att framhålla dennes betydelse för Adam Smith. Avsnittets placering i ett kapitel betitlat "merkantilismen" kan dock tyvärr medföra att läsaren får uppfattningen att det naturrättsliga temat i den tidens tänkande hör hemma under sagda rubrik. Detta kan ifrågasättas även om innebörden av termen merkantilism under senare år avlägsnat sig från Heckschers substantiella begrepp och alltmer kommit att beteckna ett blott kronologiskt avgränsat tänkande.

En viss systemsyn begränsad till handeln och den monetära marknadsmekanismen hade börjat växa fram redan hos merkantilisterna, dock utan att produktion och konsumtion infogats i bilden på ett integrerat sätt. Det är först med fysiokraterna och Smith som nationalekonomins ursprungliga paradigmet etableras. En av de intressantaste frågorna att ta upp i en inledande översikt gäller de två pionjärskapens relativa betydelse för friläggandet av nationalekonomins abstrakta vetenskapliga objekt. Tyvärr har Sandelin "disponerat bort" denna fråga. Presentationen av fysiokratin och Adam Smith är förlagd till olika kapitel vilket försvårat en komparativ belysning av de två insatserna. Eftersom denna kritik utvecklas vidare nedan måste det dock först sägas att Sandelins avsnitt om fysiokraterna och Smith ändå är bokens bästa. Framställningen är särskilt i detaljerna pedagogisk och lättläst.

Fysiokraternas idéer om en "naturlig ordning", som inbegrep privat äganderätt, sammanfattas i kap 3 genom en klar redogörelse för Quesnays "Tableau Economique". En närmare granskning av fysiokraternas *laissez faire*-princip skulle dock ha röjt att deras kretsloppsmodell saknade Smiths integrerande pristeori. Det kan också påpekas att fysiokraterna låg närmare merkantilisterna än Smith i synen på "målen" för "det ekonomiska livet". Medan Smiths kanske främsta särdrag som liberal ekonom var hans hävdande av konsumentintresset, såg fysio-

kraterna mera till statsintresset med dess fokusering på det ekonomiska systemets förmåga att generera ett beskattningsbart överskott. Därmed synes Smith i betydligt högre grad än Quesnay förtjäna epitetet "nationalekonomins fader". Men Sandelin ser Smiths framgång förklarad av dennes "samlade och systematiska presentationen av sammanhangen i ekonomin" (s 35), vilket ger läsaren intrycket att den mera berodde på Smiths eklektiska och didaktiska grepp än på hans vetenskapliga originalitet. Men Smiths mikrobaserade belysning av marknadsmechanismens roll för makrosystemet innebar en syntes av tidigare tänkande. Medan Quesnays kretsloppsvison tycks ha varit en enkel analogiperception baserad på hans medicinska kännedom om blodloppet, kan Smiths arkitektoniska konstruktion ses som innovativ i den mera genuint schumpeterianska bemärkelsen att vara en "kreativ nykombination" av existerande begrepp och idéer.

Adam Smith består i kap 4, betitlat "klassikerna", den fylligaste framställningen i denna bok. Sandelin visar djup kännedom om sitt föremål. Läsaren får, efter en kort biografisk presentation, även en redovisning av den allmänna filosofiska syn på människan och samhällslivet Smith uttryckte i publikationer och föreläsningar innan han skrev *Wealth of Nations*. Den ingående belysningen av den bokens innehåll kunde dock ha kompletterats med vissa elementa om dess syfte och strukturering. Verkets karaktär av antimerkantilistisk stridskrift borde kanske också understrukits mera. Sandelins bild av Smith ger dock en god bakgrund till den fortsatta framställningen om nationalekonomins utveckling inte bara i huvudfåran utan också i heterodoxa riktningar. Förklaringen till varför Smiths verk fått så stort genomslag även i heterodoxierna, liksom också utanför nationalekonomin, ligger troligen i att Smith, tack vare sin naturrättsliga grundinställning, inte kom att isolera det frilagda ekono-

miska systemet från samhällslivets övriga sidor lika starkt som senare skedde i nationalekonomins mera utilistiska skede.

Om betoningen av Smith i kapitlet om klassikerna kan tyckas vara helt i sin ordning med tanke på det enorma inflytande Smith fick över nationalekonomins utveckling, så har den dock betingat ett pris. Det utrymme som därmed återstått för de efterföljande klassikerna är för snålt tilltaget. Två sidor kan kanske anses räcka för Malthus, även om nästan en sida upp-tas av ett citat. Men två sidor för Ricardo och knappt en sida om J S Mill gör dessa avsnitt om den klassiska skolan till veritabla kalhyggen i boken. Om fysiokraterna och Smith kan sägas ha frilagt nationalekonomins objekt, så utvecklade Ricardo dess metod. Ricardo är ju den främste tidige representanten för vårt ämnes metodologiska inriktning mot abstrakt deduktiv analys, vilket Sandelin naturligtvis påpekar. Men bortsett från ett framhållande av Ricardos roll vid demonstreringen av de komparativa fördelarnas princip inom utrikeshandelsteorin, betonas dennes centrala insatser för utvecklingen av den sk klassiska modellen inte tillräckligt. Inget sägs heller om hans och de övriga klassikernas bidrag till penningteorin. Det lilla avsnitt som ägnas åt Mill berör främst Mills insatser utanför nationalekonomin. Medan Smith fick drygt 13 sidor för sitt inflytande på nationalekonomin, består Mills insatser som national-ekonom endast med 13 rader. Ändå var Mills huvudarbete den mest spridda, auktoritativa och ansedda läroboken i ämnet under fyra decennier fram till Marshalls *Principles*.

Med den "obalanserade" framställningen om den klassiska skolan har Sandelin inte underlättat för Wundrak, som i bokens två nästföljande kapitel söker sammanfatta 1800-talets socialistiska ekonomiska tänkande och den historiska skolans bidrag. Kapitlet om socialism och marxistisk ekonomi får anses vara bokens minst lyckade. Visserligen finns i detta

kapitel en hel del intressant, men mycket är perifert i förhållande till den centrala socialistiska tankelinje man främst borde befatta sig med i en doktrinhistorisk kurs på grundnivå. Avsnittet om Marx ekonomiska tänkande gör inte på något sätt rättvisa åt denne.

Wundrak lyckas bättre med kapitlet om den historiska skolan. Framställningen följer mera konventionella linjer innefattande en bild av skolans bakgrund som en reaktion mot den klassiska nationalekonomin. I redogörelsen för skolans utveckling görs den sedvanliga uppdelningen i en äldre och en yngre krets. Wundrak berör också skolans spridning från Tyskland till England och USA och har intressanta notiser om skolans förekomst i Sverige.

När Sandelin i kap 7 behandlar neoklassikerna får han ta konsekvenserna av bristerna i framställningen om den klassiska skolan. Som bakgrund till det nyklassiska genombrottet hade det varit bra om mera sagts om forskningsläget dessförinnan, som det kom till uttryck i tex Mills arbeten. Även med den relativt goda bakgrundsbelysning man indirekt fått i avsnittet om den historiska skolan, blir framställningen om de nyklassiska pionjärinsatserna något hängande i luften. Detta trots att författaren försöker reparera skadan genom att särskilt ta upp frågan varför det blev ett marginalistiskt genombrott.

Inte desto mindre är kapitlet ett av bokens bättre. Såväl förtruppen – von Thünen, Cournot och Gossen – som det verkliga genombrottet på 1870-talet, skildras på ett lättillgängligt sätt. Möjligen kan man tycka att förtruppsrapporten fått för stort utrymme med tanke på de två kraftiga beskärningar som i fortsättningen görs i kapitlet. Den första drabbar framställningen om den äldsta generationen nyklassiker. I den trio som vanligen nämns – Jevons, Menger och Walras, vilka nästan samtidigt kom med sina epokgörande studier – har Sandelin valt att koncentrera sig på Jevons. Mot detta

val torde man kunna invända, att ett fylligare avsnitt om Walras säkerligen hade gett en bättre framåtkoppling för beskrivningen av nationalekonomins moderna utveckling. I bilden av Walras insatser saknas nu en belysning av just de moment som i hög grad stått i centrum i nutida teoridebatt. Begreppet "tatonnement" hade t ex behövt förklaras bättre.

Sandelins andra kraftiga beskärning i kapitel 7 gäller den nyklassiska skolans andra fas strax före och efter sekelskiftet. Utöver en knapp sida om Marshall bjuds man här endast på en uppräkningslista av namn. Wicksell och i någon mån Cassel räddas från detta defileringsgrepp genom att få en fristad i kapitlets avslutande ekopark för svenska bidrag. Men utan belysning av det teoretiskt intressanta hos Böhm-Bawerk, Pareto, J B Clark, Irving Fisher m fl, får läsaren ett något otillräckligt perspektiv även på de svenska insatserna.

Avsnittet om mellankrigstidens differentiering av konkurrensbegreppet hos Joan Robinson och Chamberlain försvarar sin plats, likaså kommentarerna om vissa forskningslinjer efter andra världskriget, t ex den nyklassiska tillväxtteori i Solows tappning samt den sk kapitalkontroversen. Men tyvärr har Sandelins tidigare beskärningar i redogörelsen för nyklassikerna försvårat bokens övriga framställning om nationalekonomins vidare öden.

Detta drabbar särskilt Trautwein, som behandlar den moderna makroteorins framväxt. Denne skulle som utgångspunkt ha behövt en summering av forskningsläget inom konjunkturteori vid sekelskiftet. En mera ingående redovisning av Wicksells och Fishers penningteoretiska bidrag, helst mot bakgrund av det tidigare monetära tänkandet och kontroverserna under 1800-talet, hade varit särskilt värdefull. Att en sådan bakgrund inte ges är så mycket mera beklagligt som Trautweins kapitel innehåller bokens vik-

tigaste anknytning till aktuell teoretisk forskning.

Trautwein försöker inledningsvis reparera den bristande uppbackningen av sitt kapitel, men skapar därmed en hög tröskel för den fortsatta framställningen. Han lyfter fram de försök som redan före första världskriget gjordes att integrera pengarnas roll i den statiska walrasianska allmänna jämviktsmodellen. Han pekar här på vilken stötesten den från klassikerna ärvda dikotomiserade synen på prisbildningen, förstärkt av Fishers bytesekvation, länge var för framväxten av makroteori. Men i och med att man fick bättre analytiskt grepp om tudelningen mellan den reala och den monetära sfären kunde diskussionen, enligt Trautwein, fokuseras kring frågan om pengarnas neutralitet. Därmed lades grunden för makroteorins fortsatta utveckling, delad i en Wicksell- och en Fishergren. Den förra innefattar Stockholmskolans och Keyneskolans uppföljning av Wicksells räntedifferensmodell och innebar ett neget av pengarnas neutralitet. Den senare linjen, som ledde fram till Friedmans revidering av kvantitetsteori och till monetarismen, bejakar neutralitetspremisen.

Författaren beträder i sin framställning om Stockholmskolans numera väl upptrampad mark, men lyckas ändå ge en fräsch om än något obalanserad bild. Belysningen av den celebrerade dynamiska metoden är insiktsfull men tyvärr alltför kortfattad. Tyngdpunkten i avsnittet är i stället lagd på skolans mera substansiella ekonomisk-politiskt orienterade teorier. Den synpunktsrika framställningen är mycket intressant inte minst med tanke på de svenska ekonomernas fortsatta involvering i landets ekonomiska politik.

Exposén av Keynes bidrag i *General Theory* är välgjord. Här klarlägges inte bara de centrala idéerna i verket utan också vad Keynes ansåg vara den avgörande brytningen med sitt eget tidigare tänkande. I detta sammanhang hade en

kontrastering med Stockholmsskolan varit välkommen. Tyvärr berörs skillnaderna bara i en fotnot.

I det efterföljande avsnittet om keynesianismen ger författaren en något ensidig bild av vari den sk keynesianska revolutionen bestod. Dess första viktiga fas, förknippad med Hansen, Klein och Samuelson m fl och den sk 45-gradersmodellen, förbigås och bilden domineras helt av IS-LM-modellen. Att denna modell koncipierades så tidigt som 1937 får inte förleda oss att glömma att dess verkligt breda genomslag i läroböckerna kom först på 60-talet.

Trautwein är djärv när han på knappa två sidor försöker presentera såväl den fundamentalistiska Cambridgeskolans Keynestolkning som den sk keynesianska syntesens "disequilibrium"-tolkning associerad med Clower och Leijonhufvud. Men resultatet är bra. Presentationen av monetarismen i det efterföljande avsnittet känns däremot "trunkerad" på grund av otillräcklig redovisning av den Lucasianska revolutionen. De doktrinhistoriska linjerna borde ha fått mynna ut i en något mera fördjupad kommentar om "The New Classics" och "The New Keynesians". En sådan diskussion kunde ha klargjort Stockholmsskolans uppenbara relevans för dagens forskning.

II

Inför bokens återsamlade slutkapitel kan man konstatera att det inte är i detaljframställningen som den kronologiska exposén i de tidigare kapitlen brustit. Alla författarna har övertygande dokumenterat sin kompetens på de områden de behandlat. Boken är således en tillförlitlig auktoritativ källa för den som snabbt vill inhämta elementär information. I det avseendet kan man bara beklaga att bokens omfång inte tillät högre täckningsgrad och större djup.

Den största svagheten i boken ligger i stället i den bristfälliga koordineringen av

de olika kapitlen. Det är dock inte rättvist att i alltför hög grad ställa redaktören till ansvar för samordningsbristerna. Att få tre olika författare att underordnas ett unisont syfte och skriva enligt ett restriktivt schema är inte lätt.

Konsekvensen av den otillräckliga koordineringen är att man har svårt att se helheten. Därmed kommer man aldrig i läge att ställa den stora frågan om vad sorts krafter som drivit fram utvecklingen. Är det för ämnet exogena faktorer som varit mest verksamma, eller kan förklaringen bättre stå att finna i ämnets egen inre dynamik? Man är särskilt nyfiken på vilken roll interaktionen mellan olika riktningar och skolor spelat. Sistnämnda fråga får dock en viss belysning i bokens slutkapitel. Genom detta kan läsaren sägas ha blivit något kompenserad för bokens koordineringsbrister.

Redan i slutkapitlets inledning deklarerar Sandelin – kanske mer som en dygd av nödvändigheten än som en ursäktande maning (?) – att en "seriös" ekonom bör visa "en kombination av respekt och kritik inför olika uppfattningar" (s 127). Efter detta toleransedik fokuseras kapitlet på ett urval av nationalekonomins heterodoxier, begränsat till de institutionalistiska och de nyösterrikiska riktningarna. En tidigare så pass prominent separatist-rörelse som nyricardianerna nämns överhuvudtaget inte. Sraffas namn saknas i bokens personindex. Än mer notabelt är att den i hög grad levande nyschumpeterianismen helt ignoreras. Schumpeter själv består bara en enda mening i vilken – med ett rejält understatement – konstateras att han med sin "självständighet och bredd" (s 131) inte var den mest typiske företrädaren för den neoösterrikiska skolan.

Framställningarna av såväl institutionalismen som av nyösterrikarna är väl genomförda och informativa. Som vanligt beflitar sig författaren om att föra fram svenska representanter och redovisar sålunda både Myrdals och Johan Åkermans

intellektuella hemvist i den institutionella skolan. Denna presenteras med tonvikt på de äldre riktningarna, där Veblen och Commons är de samlade namnen. Den yngre nyinstitutionalistiska riktningen behandlas mera kortfattat. Man skulle gärna sett att dennas förankring i ekonomisk historia getts mer uppmärksamhet. I samband med omnämmandet av North kunde det också ha varit lämpligt att kommentera den spelteoretiska ansatsens relevans för nyinstitutionalismens utsikter att upptas i huvudfrånan. En liknande kommentar hade varit välkommen också beträffande nyösterrikarna, som med sina olika riktningar kanske har goda möjligheter att få samma respektabla position inom ämnet som de gamla österrikarna hade.

Tyvärr kommer Sandelin aldrig direkt in på frågor om huvudfrånan förhållande till de två behandlade heterodoxierna och vice versa. Detta kan Sandelin förvisso försvara med att han belyser metodologiska interaktionsproblem på principiell nivå. I ett avsnitt betitlat "Teorier om teoriutvecklingen" behandlas vad som i dag ibland tas upp i särskilda metodologikurser, men som också har en naturlig plats i en doktrinhistorisk kurs. Således får man här korta översikter av de kända bidragen från Kuhn och Lakatos samt en redovisning av ekonomhistorikern McCloskeys idéer om retorikens betydelse i national-ekonomisk vetenskaplig diskurs.

Det råder knappast något tvivel om Sandelins egen hemvist i ämnets huvudfråna. I inledningen till det avsnitt där det heterodoxa tänkandet presenteras röjer han – skämtsamt eller omedvetet (?) – var han själv står ifråga om dessa läror. Han skriver (s 128) att de heterodoxa rörelsernas existens inte kan förklaras av att företrädarna är "mindre begåvade" eller "mindre kunniga", utan förklaringen står enligt honom att finna på ett vetenskaps-sociologiskt plan. Detta påstående följer Sandelin sedan upp i kapitlets slutavsnitt. Anknyttande till det toleransediket han

proklamerade i kapitlets inledning, refererar han här en studie av Bruno Frey i vilken påvisas skillnader mellan national-ekonomer i olika länder beträffande politiska attityder och i andra avseenden. Här lyfts särskilt den markanta kontrasten mellan den amerikanska och den franska profilen fram.

Detta väcker frågan om svensk nationalekonomi har någon internationell särprägel. Med tanke på den debatt som under senare år vuxit fram om nationalekonomkåren och dess för allmänheten uppenbarligen alltmer irriterande professionalisering, är det bara att beklaga att författaren inte kunnat ta tillfället i akt för en något utförligare diskussion. Sandelins goda redaktörsintuition har inte svikit honom när han insett att de svenska vinjetterna, som avslutat de tidigare kapitlen i boken, nu i bokens sista kapitel lämpligen bör summeras med en kommentar i den nyss nämnda frågan. Men är det verkligen bara förlagets stränga utrymmesrestriktioner som tvingat denna kommentar att bli så snopet kort?

Sammanfattningsvis finner vi att *Det ekonomiska tänkandets historia*, trots sitt anspråklösa yttre, är mycket innehållsrik och givande. De beskärningar och förenklingar som varit nödvändiga för att hålla ned bokens omfång har dock gjort den något problematisk som undervisningstext. I kurser ledda av doktrinhistoriskt kunniga lärare torde boken dock ha en självskriven plats. Den borde därmed även kunna erövra ett vidgat utrymme för ekonomisk doktrinhistoria i universitetens nationalekonomiska undervisning. Det kan också poängteras att bokens användbarhet inte begränsas enbart till grundutbildningsnivån. Boken har visat sig vara ett värdefullt tillskott på doktorandnivån där den, både som introduktion och enkel stomme, smidigt låtit sig kompletteras med andra, såväl större som mera specialinriktade, texter.

Trots den kritik som ovan riktats mot

den ofta ofullständiga och nedbantade behandlingen av olika teman och personer, ligger bokens komparativa fördel i dess litenhet. Som ensam i sin storlekklass är den värd sitt pris, fastän detta med tanke på sidantalet ligger alldeles för högt. De brister som påpekats bör främst ses som möjligheter att – kanske med en mindre utökning av omfånget – göra boken ännu bättre i den reviderade nyutgåva man kan hoppas på. Kanske kan boken med tiden, i stället för att tillåtas växa ut och bli en svensk motsvarighet till de utländska mastodontvolymerna, få ytterligare utveckla sin särprägel; att vara den enda inledande text som adekvat söker möta efterfrågan på en översiktlig belysning även av svenska ekonomers insatser. Därmed skulle boken säkerligen finna en starkt vidgad läsekrets.

PhD ROLF G H HENRIKSSON
undervisar i ekonomisk doktrinhistoria
vid Nationalekonomiska institutionen
vid Stockholms universitet

Pol mag INGEMAR ECKERLUND
är doktorand i hälsoekonomi vid
Handelshögskolan i Stockholm